

การพัฒนาหลักสูตรเสริมสร้างคุณลักษณะด้านความเมตตากรุณาสำหรับนักศึกษา

มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลล้านนา ตาก

THE DEVELOPMENT OF CURRICULUM TO ENHANCE LOVING-KINDNESS AND COMPASSION FOR STUDENTS IN RAJAMANGALA UNIVERSITY OF TECHNOLOGY LANNA TAK

อรอนงค์ นิยมธรรม¹

มารุต พัฒนาผล²

วิชัย วงษ์ใหญ่³

อุมาพร หล่อสมฤดี⁴

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อพัฒนาหลักสูตรเสริมสร้างคุณลักษณะด้านความเมตตากรุณาสำหรับนักศึกษามหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลล้านนา ตาก และประเมินประสิทธิผลของหลักสูตร โดยคุณลักษณะด้านความเมตตากรุณาประกอบด้วย 6 องค์ประกอบ ได้แก่ 1) การไม่ ทำร้ายเบียดเบียน 2) การให้อภัย 3) การให้ 4) การมีวาจางาม 5) การช่วยเหลือบริการ และ 6) การวางตนสม่ำเสมอ การวิจัยมีขั้นตอนการดำเนินการตามกระบวนการวิจัยและพัฒนาหลักสูตร 4 ขั้นตอน คือ 1) การศึกษา ข้อมูลพื้นฐาน 2) การสร้างหลักสูตร 3) การทดลองใช้หลักสูตร และ 4) การตรวจสอบประสิทธิผลและปรับปรุงแก้ไขหลักสูตร กลุ่มตัวอย่าง ได้แก่ นักศึกษา วศ.บ. (วิศวกรรม ไฟฟ้า) หลักสูตรปริญญาตรี ชั้นปีที่ 1 ในภาคเรียนที่ 2 ปีการศึกษา 2554 จำนวน 2 ห้องเรียน 60 คน สุ่มแบ่งเป็นกลุ่มทดลองและกลุ่มควบคุมกลุ่มละ 30 คน ใช้แบบแผนการทดลองแบบสองกลุ่มทดสอบก่อน-หลังผล พบว่าค่าเฉลี่ยคะแนนคุณลักษณะด้านความเมตตากรุณาหลังทดลองใช้หลักสูตรของ กลุ่มทดลองสูงกว่ากลุ่มควบคุม อย่างมีนัยสำคัญที่ระดับ .01 ค่าเฉลี่ยคะแนนคุณลักษณะด้านความ เมตตากรุณาของกลุ่มทดลองหลังทดลองใช้หลักสูตรสูงกว่าก่อนทดลองอย่างมีนัยสำคัญที่ระดับ .01 พฤติกรรมเมตตากรุณาของกลุ่มทดลองสังเกต โดยผู้วิจัย อาจารย์ และเพื่อนนักศึกษาอยู่ในระดับดีมาก คุณลักษณะด้าน ความเมตตา กรุณา ของกลุ่ม ทดลองประเมินจากบันทึกอนุทินอยู่ในระดับดีมาก ผลแสดงให้เห็นว่าหลักสูตรนี้ สามารถเสริมสร้างคุณลักษณะด้านความเมตตากรุณาให้แก่นักศึกษา

คำสำคัญ : การพัฒนาหลักสูตร ความเมตตากรุณา

¹ ผู้ช่วยศาสตราจารย์ นิสิตระดับปริญญาเอกสาขาวิชาการวิจัยและพัฒนาหลักสูตร บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ

² อาจารย์ประจำ บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ

³ อาจารย์พิเศษ บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ

⁴ อาจารย์พิเศษ บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ

Abstract

The purpose of this research was to develop the curriculum to enhance loving-kindness and compassion for students in Rajamangala University of Technology Lanna Tak and to evaluate the effectiveness of the curriculum. The loving-kindness and compassion characteristics consist of 6 components: 1) cause no harm to and take no advantage of others, 2) forgiveness, 3) generosity, 4) kind speech, 5) useful services, and 6) even and equal treatment. The study was conducted under a research and development process in 4 stages were 1) studying fundamental data, 2) creating the curriculum, 3) implementing the curriculum, and 4) evaluating and improving the curriculum. Samples were 60 students from 2 classes, first year electrical engineering students during the second semester of 2011 academic year. The pretest-posttest control group design was utilized, each experimental group and control group comprising 30 students. The finding revealed that loving-kindness and compassion average posttest scores of experimental group were higher statistical significantly than control group ($p < .01$). Loving-kindness and compassion average posttest scores of experimental group were higher statistical significantly than pretest ($p < .01$). Loving-kindness and compassion behaviors of experimental group which were observed by researcher, teacher, and students were at a very good level. Loving-kindness and compassion of experimental group which were evaluated from journal writing were at a very good level. The findings indicated that the curriculum could enhance loving-kindness and compassion for students.

Keywords : Curriculum Development, Loving-kindness and Compassion

บทนำ

ความเมตตากรุณาเป็นปัจจัยสำคัญที่จะก่อให้เกิดสันติสุข และเป็นเครื่องค้ำจุนสังคมตั้งแต่ระดับครอบครัวไปจนถึงระดับโลก หากมนุษย์มีคุณธรรมเรื่องความเมตตากรุณาแล้วสังคมย่อมมีแต่ความสุขสงบและมีความเจริญก้าวหน้า ปราศจากการเอารัดเอาเปรียบ ช่มเหรงรังแกกัน ความเมตตากรุณาจะทำให้เกิดการสนับสนุนช่วยเหลือ แบ่งปัน เอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ เอาใจใส่ ห่วงใย เห็นใจ ให้กำลังใจ และให้อภัยผู้อื่น ผู้มีเมตตาจะไม่โกรธง่าย มีจิตใจเยือกเย็นเป็นสุขและทำให้ผู้อื่นเป็นสุข ดังเช่นที่ พระพรหมมิ่งคลาจารย์ หลวงพ่อปัญญานันทภิกขุ (2552 : 126-127) กล่าวว่า ความเมตตากรุณาเป็นคุณธรรมค้ำจุนโลก ถ้ามนุษย์มีใจรักเพื่อนมนุษย์ด้วยกัน ความโลภจะน้อยลง มีแต่เผื่อแผ่ให้แก่กัน ไม่หุนหัน ความเห็นอกเห็นใจจะเกิดขึ้น เรื่องร้ายๆจะหายไป และเกิดความสงบสุข

เนื่องจากอิทธิพลของกระแสโลกาภิวัตน์ และสภาวะความทันสมัยที่เน้นปัจเจกบุคคลและค่านิยมในการบริโภคและวัตถุนิยม ประกอบกับความเจริญก้าวหน้าทางวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี รวมทั้งกระแสเศรษฐกิจของประเทศและโลกส่งผลต่อวิถีการดำเนินชีวิตของคนในสังคมไทย ทำให้มุ่งแสวงหาความเจริญทางวัตถุ มีการแข่งขัน แย่งชิงกันมากขึ้น เห็นแก่ประโยชน์ส่วนตนมากกว่าส่วนรวม เอารัดเอาเปรียบ ต่างคนต่างอยู่ปราศจากความเมตตากรุณาต่อกัน สะท้อนให้เห็นได้จากภาพความรุนแรงที่เกิดขึ้นในครอบครัวและสังคมไทยจากสื่อมวลชนต่างๆ โดยเฉพาะอย่างยิ่งภาพข่าวเหตุการณ์ กรณีนักศึกษาอาชีวศึกษายกพวกตีกัน ใช้อาวุธฟัน แทง ยิง ปาระเบิดใส่กัน จากการศึกษาของมหาวิทยาลัยมหิดล (2552: 101-102) พบว่ารูปแบบของพฤติกรรมรุนแรงในเด็กและเยาวชนมีหลากหลาย ตั้งแต่การประทุพติเเกร ทะเลาะวิวาทและทำร้ายร่างกายกันเอง แก๊งวัยรุ่น อาชญากรรม ความผิดทางเพศหลายแบบ และการมั่วสุมในอบายมุข โดยพฤติกรรมเหล่านี้ยิ่งเพิ่มมากขึ้นด้านจำนวนและความซับซ้อน สถิติจำนวนเด็กและเยาวชนถูกจับกุมส่งสถานพินิจและคุ้มครองเด็กกระหว่าง พ.ศ. 2546-2550 ชี้ให้เห็นว่าเด็กและวัยรุ่นที่เข้าไปเกี่ยวข้องกับฐานผู้กระทำความรุนแรงที่ร้ายแรงมีจำนวนเพิ่มขึ้นมาตลอด

นักศึกษาที่ศึกษาอยู่ในมหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลล้านนา ตาก ซึ่งเป็นสถาบันอุดมศึกษาด้านวิชาชีพและเทคโนโลยี จึงมีความเสี่ยงที่จะมีพฤติกรรมก้าวร้าวรุนแรงดังกล่าว เพราะอยู่ในช่วงวัยที่ต้องพัฒนาจากวัยรุ่นตอนปลายไปสู่ความเป็นผู้ใหญ่ คือ พัฒนาไปสู่ความมีวุฒิภาวะ เป็นวัยที่มีการเปลี่ยนแปลงทั้งด้านร่างกาย สติปัญญา สังคม อารมณ์และบุคลิกภาพ โดยเฉพาะด้านอารมณ์จะมีอารมณ์รุนแรงและเปลี่ยนแปลงได้ง่าย (สุชา จันทน์เอม. 2540 : 147) และสิ่งแวดล้อมทางสังคมมีอิทธิพลอย่างยิ่งในการหล่อหลอมคุณลักษณะต่างๆ จึงควรจัดสภาพแวดล้อมที่เอื้อต่อการพัฒนาความเมตตากรุณาให้นักศึกษา หากนักศึกษาได้รับการพัฒนาความเมตตากรุณาแล้วจะส่งผลให้แสดงพฤติกรรมในทิศทางที่พึงประสงค์มากขึ้น สามารถสร้างความสัมพันธ์ที่ดีกับบุคคลอื่น ทำให้ประสบความสำเร็จในหน้าที่การงาน การดำเนินชีวิต และอยู่ร่วมกับบุคคลอื่นอย่างมีความสุข

หลักสูตรที่พัฒนาขึ้นมุ่งเน้นให้เกิดการพัฒนาภายในตนตามแนวคิดทฤษฎีการเรียนรู้เพื่อการเปลี่ยนแปลงของเมซีโรว์ (Mezirow. 2000 : 16-17) นำมาใช้ให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้เพื่อเกิดการเปลี่ยนแปลง

คุณลักษณะภายในตนเอง โดยจัดประสบการณ์การเรียนรู้ที่มุ่งให้ผู้เรียนได้ตระหนักถึงแนวคิดและความรู้สึกของตนผ่านกระบวนการวิพากษ์อย่างสมเหตุสมผล การได้แลกเปลี่ยนทางความคิด เพื่อตรวจสอบความคิด ความเชื่อ ความรู้สึกและคุณค่าต่างๆซึ่งกันและกัน ได้ใคร่ครวญข้อสรุปต่างๆ อย่างมีวิจารณญาณ จะส่งผลทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงกรอบแนวคิดและกระบวนการคิด รวมทั้งเกิดการตระหนักรู้ในการตัดสินใจเลือกหรือกระทำสิ่งต่างๆบนฐานของความเข้าใจใหม่ที่เกิดขึ้น ซึ่งจะทำให้เกิดการปรับเปลี่ยน ความเชื่อ ทศนะ และการตอบสนองทางอารมณ์ที่มีต่อความก้าวร้าวรุนแรงมุ่งไปสู่การพัฒนาคุณลักษณะตนเองด้านความเมตตากรุณา

จากความสำคัญของคุณลักษณะความเมตตากรุณาประกอบกับทฤษฎีการเรียนรู้เพื่อการเปลี่ยนแปลงดังกล่าวจึงเป็นที่มาของการพัฒนาหลักสูตรเสริมสร้างคุณลักษณะด้านความเมตตากรุณา สำหรับนักศึกษามหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลล้านนา ตาก เพื่อยังประโยชน์ให้มหาวิทยาลัยได้มีหลักสูตรไว้สำหรับพัฒนาคุณลักษณะด้านความเมตตากรุณาให้นักศึกษาต่อไป

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

เพื่อพัฒนาและประเมินประสิทธิผลของหลักสูตรเสริมสร้างคุณลักษณะด้านความเมตตากรุณา สำหรับนักศึกษามหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคล ล้านนา ตาก

วิธีดำเนินการวิจัย

1) ประชากรที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ นักศึกษามหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลล้านนา ตาก ระดับปริญญาตรี ในภาคเรียนที่ 2 ปีการศึกษา 2554 จำนวน 2,767 คน

2) กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ นักศึกษามหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลล้านนา ตาก วศ.บ. (วิศวกรรมไฟฟ้า) หลักสูตรปริญญาตรี ชั้นปีที่ 1 ได้มาโดยการสุ่มกลุ่ม (Cluster Random Sampling) สุ่มห้องเรียน 2 ห้องเรียน มีนักศึกษาห้องเรียนละ 30 คน แล้วสุ่มทริตเมนต์เข้ากลุ่ม โดยให้กลุ่มหนึ่งเป็นกลุ่มทดลองและอีกกลุ่มหนึ่งเป็นกลุ่มควบคุม รวมกลุ่มตัวอย่าง 60 คน

3) ขั้นตอนดำเนินการวิจัยมี 4 ขั้นตอน ดังนี้

ขั้นตอนที่ 1 การศึกษาข้อมูลพื้นฐาน สัมภาษณ์ความหมายและองค์ประกอบของความเมตตากรุณาและตรวจสอบยืนยันโดยผู้เชี่ยวชาญที่เป็นพระภิกษุสงฆ์จำนวน 2 รูป และผู้เชี่ยวชาญด้านคุณธรรม จริยธรรม จำนวน 5 คน รวมทั้งสิ้น 7 คน

ขั้นตอนที่ 2 การสร้างหลักสูตร เป็นการนำข้อมูลพื้นฐานมาเป็นแนวทางในการพัฒนาหลักสูตรฉบับร่าง ซึ่งประกอบด้วย สภาพปัญหาและความจำเป็น หลักการ จุดมุ่งหมาย โครงสร้าง สารและกิจกรรมการเรียนรู้ สื่อการเรียนรู้ และการวัดและประเมินผล และตรวจสอบความเหมาะสมและความสอดคล้องของหลักสูตรโดยผู้เชี่ยวชาญด้านการวิจัยและพัฒนาหลักสูตรจำนวน 5 คน

ขั้นตอนที่ 3 การทดลองใช้หลักสูตร ดำเนินการทดลองนำร่องกับนักศึกษา วศ.บ. (วิศวกรรมไฟฟ้า) หลักสูตรปริญญาตรี ชั้นปีที่ 2 ในภาคเรียนที่ 1 ปีการศึกษา 2554 จำนวน 17 คน และการทดลองใช้จริงกับกลุ่มตัวอย่าง ได้แก่ นักศึกษาวศ.บ. (วิศวกรรมไฟฟ้า) หลักสูตรปริญญาตรี ชั้นปีที่ 1 ในภาคเรียนที่ 2 ปีการศึกษา 2554 จำนวน 2 ห้องเรียน 60 คน สุ่มแบ่งเป็นกลุ่มทดลองและกลุ่มควบคุมกลุ่มละ 30 คน ใช้แบบแผนการทดลองแบบสองกลุ่มทดสอบก่อน-หลัง (Pretest-posttest Control Group Design) เครื่องมือที่ใช้ ได้แก่ แบบประเมินคุณลักษณะด้านความเมตตา กรุณา แบบสังเกตพฤติกรรมเมตตา กรุณาฉบับผู้วิจัย อาจารย์ประจำสาขา และเพื่อนนักศึกษา และแบบบันทึกอนุทิน (Journal Writing) ตรวจสอบความเที่ยงตรงเชิงโครงสร้างและความเชื่อมั่นโดยผู้เชี่ยวชาญ จำนวน 3 คน แบบประเมินคุณลักษณะด้านความเมตตา กรุณาได้ค่าดัชนีความสอดคล้องระหว่าง 0.67 – 1.00 ค่าอำนาจจำแนกรายข้อด้วยวิธี Item - total Correlation มีค่าระหว่าง 0.20 – 0.64 ค่าสัมประสิทธิ์แอลฟาของครอนบาค (Cronbach's Alpha Coefficient) เท่ากับ 0.93 แบบสังเกตพฤติกรรมเมตตา กรุณาฉบับผู้วิจัย อาจารย์ประจำสาขา และเพื่อนนักศึกษา มีค่าดัชนีความสอดคล้องระหว่าง 0.67 – 1.00 แบบบันทึกอนุทินมีค่าดัชนีความสอดคล้องระหว่าง 0.67 – 1.00 การวิเคราะห์ข้อมูลใช้สถิติ ได้แก่ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน การทดสอบสมมติฐานทางสถิติใช้ Independent Samples t-test และ Dependent Samples t-test

ขั้นตอนที่ 4 การตรวจสอบประสิทธิผลและปรับปรุงแก้ไขหลักสูตร เป็นการตรวจสอบประสิทธิผลของหลักสูตรตามเกณฑ์ที่กำหนดไว้ คือ ค่าเฉลี่ยคะแนนคุณลักษณะด้านความเมตตา กรุณาของกลุ่มทดลองหลังทดลองใช้หลักสูตรสูงกว่ากลุ่มควบคุม และสูงกว่าก่อนทดลองใช้หลักสูตร และได้ดำเนินการปรับปรุงแก้ไขหลักสูตรเพื่อให้ได้หลักสูตรฉบับสมบูรณ์

ผลการวิจัย

ขั้นตอนที่ 1 ผลการศึกษาข้อมูลพื้นฐาน

ผลการสังเคราะห์ความหมายและองค์ประกอบของคุณลักษณะด้านความเมตตา กรุณา พบว่าคุณลักษณะด้านความเมตตา กรุณาประกอบด้วย 6 องค์ประกอบ ได้แก่ 1) ด้านการไม่ทำร้าย เบียดเบียน 2) ด้านการให้อภัย 3) ด้านการให้ 4) ด้านวาจางาม 5) ด้านการช่วยเหลือบริการ และ 6) ด้านการวางตนสม่ำเสมอ และตรวจสอบยืนยันความเหมาะสมโดยผู้เชี่ยวชาญ 7 คน ได้ดัชนีความสอดคล้องระหว่าง 0.57–1.00

ขั้นตอนที่ 2 ผลการสร้างหลักสูตร

2.1 ผลการพัฒนาหลักสูตรฉบับร่าง มีองค์ประกอบ ได้แก่ สภาพปัญหาและความจำเป็น หลักการจุดมุ่งหมาย โครงสร้าง สารและกิจกรรมการเรียนรู้ สื่อการเรียนรู้ และการวัดและประเมินผล โดยโครงสร้างของหลักสูตรแบ่งออกเป็น 11 หน่วยการเรียนรู้ รวมทั้งสิ้น 28 ชั่วโมง จัดกิจกรรมการเรียนรู้

ตามทฤษฎีการเรียนรู้เพื่อการเปลี่ยนแปลง ทฤษฎีการเรียนรู้ทางสังคม ทฤษฎีเซลล์กระจกเงา ทฤษฎีการเรียนรู้จากเรื่องเล่า การเรียนรู้แบบนักกิจกรรม จิตสาธารณะ และจิตสภาพแวดล้อมแห่งความยุติธรรม

2.2 ผลการตรวจสอบความเหมาะสมและความสอดคล้องของหลักสูตร ผู้เชี่ยวชาญพิจารณาเห็นว่าองค์ประกอบต่างๆของหลักสูตรมีความเหมาะสมอยู่ในระดับมากถึงมากที่สุด โดยมีค่าเฉลี่ยระหว่าง 4.20 – 4.80 ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานระหว่าง 0.45 - 0.84 โดยรวมหลักสูตรมีความเหมาะสมอยู่ในระดับมาก คือ มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.48 ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานเท่ากับ 0.20 และองค์ประกอบต่างๆของหลักสูตรมีความสอดคล้องกัน โดยมีค่าดัชนีความสอดคล้องมีค่าระหว่าง 0.80 – 1.00

ขั้นตอนที่ 3 ผลการทดลองใช้หลักสูตร

3.1 ผลการทดลองนำร่อง เป็นระยะเวลา 2 สัปดาห์ โดยจัดกิจกรรมตามแผนการจัดการเรียนรู้หน่วยที่ 1 และหน่วยที่ 2 พบว่าหลักสูตรสามารถนำไปปฏิบัติได้จริง

3.2 ผลการทดลองใช้จริงกับกลุ่มตัวอย่าง ผลการวิเคราะห์ข้อมูลเป็นดังนี้

1) ค่าเฉลี่ยคะแนนคุณลักษณะด้านความเมตตากรุณาของกลุ่มทดลองหลังทดลองใช้หลักสูตรสูงกว่ากลุ่มควบคุมอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 ค่าเฉลี่ยคะแนนด้านการไม่ทำร้ายเบียดเบียน ด้านการให้ และด้านการมีวาจางาม สูงกว่าอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ด้านการให้อภัย ด้านการช่วยเหลือบริการ และด้านการวางตนสม่ำเสมอ สูงกว่าอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01

2) ค่าเฉลี่ยคะแนนคุณลักษณะด้านความเมตตากรุณาของกลุ่มทดลองหลังทดลองใช้หลักสูตรสูงกว่าก่อนทดลองใช้หลักสูตรรวมทุกด้านและแต่ละด้านอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01

3) พฤติกรรมเมตตากรุณาของกลุ่มทดลองอยู่ในระดับดีมาก พิจารณาจากเกณฑ์คุณภาพที่ได้จากแบบสังเกตความเมตตากรุณาโดยผู้วิจัย อาจารย์ และเพื่อน นักศึกษา เมื่อพิจารณารายด้านพบว่าด้านการไม่ทำร้ายเบียดเบียนมีค่าสูงสุด ด้านการมีวาจางามมีค่าต่ำสุด

4) คุณลักษณะด้านความเมตตากรุณาของกลุ่มทดลองอยู่ในระดับดีมาก พิจารณาจากเกณฑ์คุณภาพที่ได้จากบันทึกอนุทิน เมื่อพิจารณารายด้านพบว่าด้านการช่วยเหลือบริการมีค่าสูงสุด ด้านการวางตนสม่ำเสมอมีค่าต่ำสุด

ขั้นตอนที่ 4 ผลการตรวจสอบประสิทธิผลและปรับปรุงแก้ไขหลักสูตร

พบว่าหลักสูตรมีประสิทธิผลตามเกณฑ์ที่กำหนดไว้ แสดงให้เห็นว่าหลักสูตรสามารถเสริมสร้างคุณลักษณะด้านความเมตตากรุณาให้นักศึกษาได้

สรุปและอภิปรายผล

1. ผลการพัฒนาหลักสูตรเสริมสร้างคุณลักษณะด้านความเมตตากรุณาสำหรับนักศึกษา มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลล้านนา ตาก

การพัฒนาหลักสูตรได้ดำเนินการพัฒนาตามกระบวนการวิจัยและพัฒนา และพัฒนาหลักสูตรตามขั้นตอนอย่างเป็นระบบ ซึ่งสอดคล้องกับรูปแบบการพัฒนาหลักสูตรของทาบ (Taba.

1962 : 425) ที่ประกอบด้วยการกำหนดวัตถุประสงค์ของหลักสูตร เนื้อหา กระบวนการเรียนการสอน และการประเมินผล โดยนำผลการวิเคราะห์ สังเคราะห์ จากการศึกษาข้อมูลพื้นฐานมาใช้ในการสร้างหลักสูตรจึงส่งผลให้หลักสูตรนี้มีประสิทธิภาพ

2. ผลการประเมินประสิทธิผลของหลักสูตรเสริมสร้างคุณลักษณะด้านความเมตตากรุณา สำหรับนักศึกษามหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลล้านนา ตาก

ปัจจัยที่ทำให้เกิดประสิทธิผลของหลักสูตรน่าจะเกิดจากสาเหตุดังต่อไปนี้

1) สารและกิจกรรมการเรียนรู้ได้ออกแบบไว้อย่างมีขั้นตอนตามแนวคิดทฤษฎีการเรียนรู้เพื่อการเปลี่ยนแปลง จัดกิจกรรมการเรียนรู้ที่หลากหลายสอดคล้องกับวัย ความสนใจ และพฤติกรรม การเรียนรู้ของผู้เรียน ใช้รูปแบบการเรียนรู้แบบนักกิจกรรมที่ผู้เรียนเป็นผู้ลงมือปฏิบัติ รวมทั้งการเรียนรู้ด้วยตนเองผ่านกิจกรรมทางสังคม มีการแลกเปลี่ยนจุดมุ่งหมายการเรียนรู้ร่วมกันระหว่างผู้เรียน ลงมือปฏิบัติและสะท้อนสิ่งสำคัญที่ได้รับ การเรียนรู้แบบนี้ช่วยเสริมพลังผู้เรียนให้สามารถเชื่อมโยงตนเองสู่ชีวิตจริง มีบทบาทเป็นผู้เปลี่ยนแปลง และสิ่งสำคัญช่วยขับเคลื่อนให้ผู้เรียนได้กระทำสิ่งที่เป็นสาธารณประโยชน์ และเกิดความรู้สึกเห็นอกเห็นใจผู้อื่น (Mumford. 1995 : 16-17 ; Commonaction. 2010: online) และการจัดกิจกรรมโดยใช้เรื่องเล่าทำให้ผู้เรียนเกิดการพัฒนาคุณลักษณะด้านความเมตตากรุณา เนื่องจากเรื่องเล่ากระตุ้นให้เกิดการใคร่ครวญตนเองเกี่ยวกับแบบแผนความคิด ความเชื่อ การตัดสินใจ คุณค่า และความรู้สึก ที่มีความสำคัญในการแปลความหมายประสบการณ์ รวมทั้งข้อสันนิษฐานที่ใช้เป็นเกณฑ์ในการประเมินสิ่งต่างๆ ซึ่งโคซา (Kosa. 2008: 45-46) ได้กล่าวว่า ผู้เรียนจะเกิดการเรียนรู้จากการเล่าเรื่องราวของตนเองผ่านการสะท้อนบางสิ่งที่มีความหมายและเป็นเป้าหมายของตนเอง รวมทั้งความรู้สึก และทำให้ผู้สอนได้เข้าใจอารมณ์และค่านิยมของผู้เรียน เรื่องเล่าจะไปกระตุ้นประสาทสัมผัส การมองเห็น การได้ยิน การอ่าน โดยข้อมูลจากเรื่องเล่าจะถูกนำไปไว้ในคลื่นความถี่สมองระดับแอลฟา ซึ่งเป็นระยะที่สมองได้ค้นหาความหมายอย่างลึกซึ้ง สามารถทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมในระดับจิตไร้สำนึก (Stewart. 2010: online) นอกจากนี้ตัวแบบจากเรื่องเล่ายังช่วยกระตุ้น ให้นักศึกษาได้สังเกต เลียนแบบ และเกิดความรู้สึกร่วมกับผู้อื่น ดังเช่นที่ พินเด้ และคนอื่นๆ (Pineda et al. 2009: 135-140) กล่าวว่าเนื่องจากมนุษย์มีเซลล์กระจกเงาทำหน้าที่เชื่อมโยงระหว่างผู้สังเกตและตัวแบบ โดยเซลล์กระจกเงาทำหน้าที่เป็นตัวแทนผู้อื่น เป็นความรู้สึกเหมือนได้รับประสบการณ์เช่นเดียวกับคนอื่น ทำให้เข้าใจและคิดถึงจิตใจผู้อื่น เกิดความเห็นอกเห็นใจ คิดอยากจะช่วยเหลือผู้อื่น

2) สภาพแวดล้อมที่เอื้อต่อการเรียนรู้ ได้แก่ การสร้างบรรยากาศแห่งความยุติธรรม โดยผู้วิจัยให้การปฏิบัติต่อนักศึกษาอย่างเสมอภาคกัน เคารพในความมีเหตุผล ให้อิสระในการตัดสินใจและยอมรับโดยยึดหลักของเหตุผล ให้เกียรติในความเป็นบุคคล และเข้าใจความแตกต่างระหว่างบุคคล บรรยากาศแห่งความยุติธรรมนี้ก่อให้เกิดความสัมพันธ์ที่ดีระหว่างผู้วิจัยกับนักศึกษา และเกื้อกูลให้นักศึกษาเกิดความเห็นอกเห็นใจ รักสามัคคี และเกิดความเมตตากรุณาได้ง่ายขึ้น ซึ่งสอดคล้องกับปรัชญาความคิดของเพลโตที่ว่าความยุติธรรมเป็นคุณธรรมทางสังคมที่รวบรวมเอาคุณธรรมทางสังคม

ทั้งหมดไว้ด้วยกัน ความยุติธรรมจึงเป็นพื้นฐานของคุณธรรมทุกประการ (สุพรรณิ ไชยอำพร. 2550: 29) และการที่ผู้วิจัยเป็นตัวแทนความเมตตากรุณาให้นักศึกษา จึงน่าจะมีผลในการทำให้นักศึกษาเกิดการเลียนแบบพฤติกรรมเมตตากรุณา ซึ่งสอดคล้องกับทฤษฎีการเรียนรู้ทางสังคมที่กล่าวว่าบุคคลจะเรียนรู้จากการสังเกตตัวแบบ (Bandura. 1976 : 203)

ข้อเสนอแนะ

1. ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย

1.1 ผู้บริหารควรส่งเสริมให้มีการนำหลักสูตรเสริมสร้างคุณลักษณะด้านความเมตตากรุณาไปปรับประยุกต์ใช้ให้เหมาะสมกับบริบท

1.2 ผู้บริหารควรกำหนดนโยบายในการเสริมสร้างคุณลักษณะด้านความเมตตากรุณาให้นักศึกษา โดยบรรจุไว้ในแผนยุทธศาสตร์ของมหาวิทยาลัยให้มีการนำหลักสูตรไปใช้กับนักศึกษาทุกวิชาเอก

2. ข้อเสนอแนะในการนำหลักสูตรไปใช้

2.1 การนำหลักสูตรไปใช้ให้เกิดประสิทธิผลนั้นควรศึกษาองค์ประกอบต่างๆของหลักสูตร รวมทั้งข้อเสนอแนะในการใช้หลักสูตรโดยละเอียด เพื่อให้เกิดความเข้าใจอย่างถ่องแท้และสามารถดำเนินตามขั้นตอนกิจกรรมที่กำหนดไว้

2.2 การนำหลักสูตรไปใช้ควรคำนึงถึงบริบทต่างๆของมหาวิทยาลัยและสังคมในขณะนั้น และตารางเวลาในการดำเนินการใช้หลักสูตรที่เหมาะสม

2.3 อาจารย์ผู้สอนควรกระตุ้นและส่งเสริมให้ผู้เรียนนิพากษ์ใคร่ครวญตนเองและสนทนาแลกเปลี่ยนเชิงเหตุผลระหว่างผู้เรียน สร้างบรรยากาศแห่งความยุติธรรม และเป็นแบบอย่างในการแสดงพฤติกรรมเมตตากรุณา

2.4 การนำหลักสูตรไปใช้เพื่อเสริมสร้างความเมตตากรุณาสำหรับนักศึกษาในสถาบันอุดมศึกษาอื่น ควรคำนึงถึงบริบทของสถาบันอุดมศึกษานั้นๆ

3. ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป

3.1 ควรมีการศึกษาโดยการพิจารณาตัวแปรอื่น ๆ ที่อาจส่งผลต่อคุณลักษณะด้านความเมตตากรูณาร่วมด้วย เช่น การอบรมเลี้ยงดู ฐานะทางเศรษฐกิจและสังคมของครอบครัว และ สื่อมวลชน

3.2 ควรมีการศึกษาวิจัยระยะยาวเพื่อได้ทราบถึงพัฒนาการและระดับความคงทนของคุณลักษณะด้านความเมตตากรุณาของนักศึกษา

3.3 ในการวิจัยครั้งต่อไปอาจมีการเพิ่มบุคคลเข้ามามีส่วนร่วมในการวัดและประเมินผล เช่น พ่อแม่หรือผู้ปกครองเข้ามามีส่วนร่วมในการสังเกตพฤติกรรมเมตตากรุณาของนักศึกษา เป็นต้น เพื่อให้ได้ผลที่ตรงตามสภาพจริงมากขึ้น

3.4 ควรมีการวิจัยและพัฒนาหลักสูตรเกี่ยวกับการบูรณาการคุณลักษณะด้านความเมตตากรูณาเข้าด้วยกันกับหลักสูตรปกติ

3.5 ควรมีการวิจัยและพัฒนาหลักสูตรเพื่อเสริมสร้างคุณลักษณะในด้านอื่น ๆ ของนักศึกษา เพื่อพัฒนาบุคลิกภาพของนักศึกษาให้รอบด้านมากขึ้น

พระพรหมมิ่งคลาจารย์ หลวงพ่อปัญญานันทภิกขุ. (2552). พุทธธรรม. กรุงเทพฯ : ศูนย์นวัตกรรม
การเรียนรู้ตลอดชีวิต มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ.

มหาวิทยาลัยมหิดล. (2552). สุขภาพคนไทย 2552: เพื่อสุขภาพะแห่งมวลมนุษย ์หยุดความ
รุนแรง. นครปฐม: สถาบันวิจัยประชากรและสังคม มหาวิทยาลัยมหิดล.

สุชา จันทน์เอม. (2540). จิตวิทยาพัฒนาการ. พิมพ์ครั้งที่ 4. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์ไทยวัฒนาพานิช.

สุพรรณิ ไชยอำพร. (2550). รูปแบบแหล่งเรียนรู้ด้านคุณธรรมเพื่อการพัฒนาชุมชนอย่างยั่งยืน.
กรุงเทพฯ: ศูนย์คุณธรรม.

Bandura, A. (1976). Social Learning Analysis of Aggression. In E. Ribes-Inesta & A.
Bandura (Eds.), Analysis of Delinquency and Aggression. Hillsdale, NJ:
Erlbaum

Commonaction. (2010). Activist Learning. Retrieved July 18, 2010, from [http://
www.freechild.org/AL/summary.htm](http://www.freechild.org/AL/summary.htm)

Kosa, Jaymie R. (2008, October). Tell a Story. The Education Digest. 74(2): 43-47.

Mezirow. (2000). Learning as Transformation: Critical Perspectives on a Theory in
Progress. San Francisco: Jossey Bass.

Mumford, A. (1995). Learning at the Top. NY: McGraw-Hill.

Pineda, Jaime A. et al. (2009). Hierarchically Organized Mirroring Processes in Social
Cognition: The Functional Neuroanatomy of Empathy. In Mirror Neuron
Systems. Pineda, Jaime A. pp. 135-160. New York: Humana Press.

Stewart, Jan. (2010). The Basic Theory of Learning with Stories. Retrieved March
3, 2010, from [http://www.businessperform.com/articles/training practice/
learning _with _stories _html](http://www.businessperform.com/articles/training practice/learning _with _stories _html)

Taba, Hilda. (1962). Curriculum Development : Theory and Practice. New York:
Harcourt, Brace & World.